

Talousarvioraami 2026

Aluehallitus 10.06.2025 § 141

3565/02.02.00/2025

Valmistelija Konsernipalvelujen toimialajohtaja Sami Sipä, puh. 044 770 0577
Rahoitusjohtaja Arto Jalkanen, puh. 040 359 6841

Talousarvioraamin hyväksyminen käynnistää varsinaisen talousarviovalmistelun hyvinvointialueen organisaatiossa.

Talousarvioraami on aluehallitukseen nähden sitova talousarvion valmistelupohja. Toimialat valmistelevat vuoden 2026 talousarviota talousarvioraamin mukaisesti.

Talousarvioraamin valmistelun lähtökohdat ovat ennakoitua hankalammat, koska vuoden 2025 tulosennuste on n. 19 miljoonaa alijäämäinen. Talousarviossa suunniteltiin 400 000 euroa ylijäämäinen tulos. Lisäksi taseessa on kumulatiivista alijäämää 76,6 miljoonaa euroa. Tämän tuloksen toteutuessa taseen alijäämä kasvaa vuonna 2025 ja alijäämien kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä ei näytä mahdolliselta. Huhtikuun lopulla julkaistut päivitettyt rahoituslaskelmat osoittavat lievästi positiivisempaa lukua ensi vuodelle kuin aiempi laskelma. Rahoitus kasvaa aiemmasta arviosta 4,3 miljoonaa euroa ensi vuodelle, ja tulevillekin vuosille rahoitus nousee. Tähän vuoteen verrattuna ensi vuoden rahoitus kasvaa 26,6 miljoonaa euroa, mutta tulevat palkankorotukset vievät käytännössä tästä suurimman osan, joten muihin kuluihin ei kasvuvaraa juuri ole.

Vuoden 2025 talousarvio (aluevaltuusto 11.12.2025 § 77) sisältää aluevaltuuston hyväksymiä sopeutustoimia yhteensä 38,2 miljoonan edestä, ja vuodelle 2026 on päätetty 23 miljoonan euron sopeutuksista. Raamiin on lisäksi sisällytetty 7,6 miljoonaa euroa vuodelta 2025 siirtyneitä sopeutustoimia, jotka eivät toteutuneet suunnitellusti vuoden 2025 aikana. Jo päätetyt sopeutustoimet huomioiden, alijäämät eivät tule katetuiksi vuoden 2026 loppuun mennessä, kuten hyvinvointialuelain 115 § edellyttäisi.

Raamivalmistelu on pitänyt sisällään toimialojen kanssa käydyn raamineuvotteluprosessin, jossa on käyty lävitse toimialojen toiminnasta, hankkeista ja avustuksista sekä esimerkiksi lainsäädännön muutoksista nousevat toiminnalliset muutokset, joilla on budjettivaikutuksia. Aiemmissa sopeutusohjelmissa ja -päätöksissä vahvistetut vuoteen 2026 kohdistuvat toimenpiteet on huomioitu raamissa menoleikkauksina. Vuoden 2025 alun palkkatasoon verrattuna on työehtosopimuksiin perustuviin palkankorotuksiin varauduttu kokonaisuutena viiden (5) prosentin korotusvarauksella koko kalenterivuoden 2026 ajalle laskettuna. Laskennallisten palkankorotusvarausten kustannuksia kasvattava vaikutus sivukuluineen on koko organisaation talousraamin tasolla noin 23,1 miljoonaa euroa.

Valtion rahoitus on huomioitu kokonaisuudessa valtiovarainministeriön 30.4.2025 julkaiseman ennakkollisen rahoituslaskelman mukaisena. Rahoitus kasvaa vuoden 2025 tasoon verrattuna n. 26,6 miljoonaa euroa, ja hyvinvointialueiden raportoimien vuoden 2024 tilinpäätöstietojen perustuvan jälkikäteistarkastuksen osuus on noin 35 miljoonaa euroa. Koko maan tasolla jälkikäteistarkistuksen suuruus on n. 1,27 miljardia euroa. Lopullinen vuoden 2026 rahoituksessa huomioitava jälkikäteistarkistus tarkentuu vielä syksyllä 2025, kun hyvinvointialueet ovat raportoineet vuoden 2024 palveluluokkakohtaiset tilinpäätöstiedot.

Etelä-Savon hyvinvointialueen vuoden 2026 rahoituksen kokonaismäärä on noin 783,6 miljoonaa euroa, kun vuoden 2025 valtion rahoitus on noin 757,1 miljoonaa euroa. Koko maan tasolla hyvinvointialueiden rahoituksen määrä vuonna 2026 on noin 27,13 miljardia euroa. Rahoitus kasvaa 3,5 %, mikä on liian vähän suhteessa esimerkiksi henkilöstömenojen ja tätä kautta myös ostopalvelujen kustannuskehitykseen.

Rahoituslakiin esitetään muutoksia ensi vuodelle; 2026 rahoituksessa on huomioitu eduskuntaan 30.4.2025 annetun rahoituslakiesityksen mukaiset muutokset. Esityksen mukaisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) perusteella kohdennettavan rahoituksen osuutta nostetaan 0,5 prosenttiyksikköä 1,5 prosenttiin ja vastaavasti asukasmäärän ja palvelutarpeen mukaan määräytyviä osuuksia lasketaan 0,25 prosenttiyksikköä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen laskentatapaa ehdotetaan myös täsmennettäväksi alueita kannustavammaksi. Lisäksi terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon

laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytettäviä painotuksia päivitetään.

Tulevan rahoituksen ennakoitavuuden parantamiseksi ehdotetaan, että terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimien laskennassa otetaan vuosittain huomioon hyvinvointialueen tiedot kahdelta viimeisimmältä saatavissa olevalta vuodelta. Pelastustoimen riskikertoimen määrittelyssä käytettäviä tekijöitä ja niiden painokertoimia tarkistetaan. Lisäksi kevään 2024 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä siirtymätasauksista linjattujen valtiontaloudellisten säästöjen (15 milj. euroa vuonna 2026 ja 20 milj. euroa vuonna 2027) toteuttamiseksi siirtymätasauksia leikataan kertaluonteisesti vuosina 2026 ja 2027.

Esitys vuoden 2026 talousarvioraamiksi on liitteenä. Toimintatuloarvio ensi vuodelle on noin 154,7 euroa ja toimintamenot arvioidaan 904,6 miljoonan euroon. Raamiesityksen toimintatuottojen ja toimintakulujen erotukseksi eli toimintakatteeksi muodostuu noin -750 miljoonaa euroa. Noin 783,6 miljoonan euron valtion rahoituksen, - 4,5 miljoonan euron rahoitustuottojen ja -kulujen nettosumman sekä 19,5 miljoonan euron poistojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostuu noin 10,1 miljoonaa euroa.

Ensi vuoden talousarvio on tiukka, ja talousarvioon sisältyy sekä tuloihin että kuluihin liittyviä riskejä. Tuloriskin muodostavat muiden hyvinvointialueiden ostot Etelä-Savon hyvinvointialueelta erikoissairaanhoidossa sekä vammaispalveluissa, tarkemmin ottaen Vaalijalasta. Muut hyvinvointialueet optimoivat omia toimintojansa, joten ostoja muilta alueilta tullaan vähentämään ja tämä aiheuttaa merkittävän riskin, ja toteutuvan tulotason laskun arviointi on haastavaa.

Riskiä liittyy myös kuluihin. Asiakaspalvelujen ostoissa on hinnankorotuspaineita, joka koskee useita toimialoja ja tulee nostamaan kuluja myös ensi vuonna.

Erityinen riski liittyy kunnilta vuokrattuihin toimitiloihin ja kuntien kanssa käytyihin neuvotteluihin vuokranalennuksista. Neuvottelut ovat kesken talousarvioraamia valmisteltaessa ja neuvottelujen lopputulema on epävarma. Eloisa on saanut ministeriöltä sitovan toimintaohjeen, että toimitilaneliöiden määrää tulee vähentää. Koska Eloisalla on merkittävä

määrä itse omistettuja tiloja, vähentäminen käytännössä tapahtuu vuokrattuja tiloja vähentämällä.

Pyrkimys on ollut säilyttää kattava lähipalveluverkko sitä kautta, että Eloisalta edellytetty 5–6 miljoonan euron toimitilasäästö syntyisi vuokrien tasoa alentamalla. Aluevaltuuston 7.10.2024 hyväksymän talouden tasapainottamisohjelman mukaisesti mikäli neuvotteluissa kuntien kanssa ei saavuteta Eloisan näkökulmasta hyväksyttävää lopputulosta, vastaava säästö haetaan vuokrattua neliömäärää vähentämällä. Näin ollen, mikäli kuntien kanssa ei synny uusia vuokrasopimuksia, talousarvion valmistelun yhteydessä valmistellaan palveluverkon supistaminen ja keskittäminen niin, että haettu 5—6 miljoonan euron säästö syntyy.

Myös Vaalijalaan liittyy kuluriskejä mm. investointien muodossa, koska investointitarpeet ovat suuria, mutta muiden hyvinvointialueiden vähentäessä ostoa Vaalijalasta kulut pysyvät ennallaan, mutta tulot vähenevät.

Talousarvioraami ei noudata aluevaltuuston 11.12.2024 § 77 hyväksymää taloussuunnitelmaa, jossa vuoden 2026 ylijäämätavoitteeksi on asetettu sopeutustoimien jälkeen 18,1 miljoonaa euroa. Ylijäämätavoitteen alittuminen johtuu vuoden 2025 arvioitua heikommasta tulosenusteesta, joka vaikuttaa myös vuodelle 2026 muodostuvaan tulokseen. Tämän vuoksi alijäämien kattaminen näyttää epätodennäköiseltä vuoden 2026 loppuun mennessä.

Kokonaisuudessa on syytä huomioida myös vuoden 2024 tilintarkastuskertomuksessa esitetty muistutus siitä, että tilikauden 2025 talousarvio ja tilikauden 2026 taloussuunnitelma eivät ole hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti tasapainossa, kun otetaan huomioon tilikausien 2023 ja 2024 kertynyt alijäämä poistoero huomioiden.

Ensi vuoden Talousarviosta päätetään joulukuussa 2025. Aluehallitus käsittelee hyvinvointialuejohtajan talousarvioesitystä marraskuussa ja tarvittaessa joulukuussa, jonka jälkeen talousarvioesitys viedään aluevaltuuston käsittelyyn.

Hyvinvointialuelain 115.1 §:n mukaan aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Samalla aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Raamiesityksen taustoitukseksi liitteenä on myös tiivis katsausraportti kuluvan vuoden tulostilanteesta tammi-huhtikuun tiedoilla. Tammi-kesäkuun toteumaan perustuva toinen osavuositarkastus tuodaan toimielinkäsittelyyn syksyllä.

Mikäli tämän vuoden tulossuunnitelma osoittaa myös syksyllä merkittävästi heikompa tulosta kuin tämän vuoden alkuperäinen talousarvio on, huomioidaan sen myötä aiheutuvat mahdolliset lisäsopeutukset ensi vuoden talousarviossa niiltä osin kuin niistä on poliittiset päätökset tehty.

Mikäli valmisteilla oleva vuoden 2026 talousarvio ja taloussuunnitelma vuosille 2026-2028 tulee sisältämään työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain (449/2007) 4 §:n mukaisia henkilöstövaikutuksia, tulee hyvinvointialueen käsitellä henkilöstövaikutukset yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin aluehallitus tekee aluevaltuustolle lopullisen talousarvioehdotuksen. Koska vaikutuksia ei voida tässä vaiheessa arvioida on tarkoituksenmukaista, että aluehallitus valtuuttaa henkilöstöjohtajan käynnistämään tarvittaessa edellä mainitun lain 4 §:n mukaisen yhteistoimintaneuvottelun, päättämään neuvottelukutsun laatimisesta, sisällöstä, lähettämisestä ja työnantajan edustajien nimeämisestä yhteistoimintaneuvotteluun sekä vastaamaan yhteistoimintaneuvottelujen käytännön toteutuksesta.

Toimivalta

Hallintosääntö 57 §

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus päättää hyväksyä liitteenä olevan talousarvioraamin ja valtuuttaa talouspalvelut antamaan toimialoille talousarvion valmisteluohjeen, joka sisältää palveluverkon supistamis- ja

keskittämissuunnitelmat, mikäli kuntien kanssa ei päästä sopimukseen uusista matalammista vuokratasoista. Lisäksi aluehallitus merkitsee tiedoksi katsauksen hyvinvointialueen kuluvan vuoden tulostilanteesta.

Aluehallitus päättää valtuuttaa henkilöstöjohtajan käynnistämään tarvittaessa edellä mainitun lain 4 §:n mukaisen yhteistoimintaneuvottelut, päättämään neuvottelukutsun laatimisesta, sisällöstä, lähettämisestä ja työnantajan edustajien nimeämisestä yhteistoimintaneuvotteluun sekä vastaamaan yhteistoimintaneuvottelujen käytännön toteutuksesta.

Käsittely:

Merkitään, että kokouksessa pidettiin tauko klo 11.23–11.28.

Merkitään, että kokouksesta asian käsittelyn ajaksi esteellisinä poistuivat Pirkko Valtola (yleislausekejävi, hallintoL 28.1 §:n 7 kohta), Arto Seppälä (yhteisöjävi, hallintolaki 28.1 §:n 5 kohta), Eero Aho (palvelusuhdejävi, hallintoL 28.1 §:n 4 kohta; yhteisöjävi, hallintoL 28.1 §:n 5 kohta), Marjaana Huhtinen (palvelusuhdejävi, hallintoL 28.1 §:n 4 kohta), Heli Järvinen (yhteisöjävi, hallintolaki 28.1 §:n 5 kohta), Liisa Pulliainen (palvelusuhdejävi, hallintoL 28.1 §:n 4 kohta), Jouni Vironen (palvelusuhdejävi, hallintoL 28.1 §:n 4 kohta) ja Tommi Vehmala (palvelusuhdejävi, hallintoL 28.1 §:n 4 kohta, yleislausekejävi, hallintoL 28.1 §:n 7 kohta).

Merkitään, että esteellisistä poistuneiden tilalle asian käsittelyn ajaksi saapuivat Anne Matilainen (Marjaana Huhtisen henkilökohtainen varajäsen), Petri Lappi (Liisa Pulliaisen henkilökohtaisen varajäsen), Tapani Liukkonen (Eero Ahon henkilökohtainen varajäsen) ja Ari Hänninen (Pirkko Valtolan henkilökohtainen varajäsen).

Merkitään, että kokouksessa asiaa selostivat hyvinvointialuejohtaja, konsernipalvelujen toimialajohtaja, terveystalouden toimialajohtaja ja rahoitusjohtaja.

Päätös:

Hyväksyttiin esityksen mukaan.

Tämän asian osalta pöytäkirja tarkastettiin kokouksessa.

Tiedoksi

Tilintarkastaja, tarkastuslautakunta